

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

Articulus III. An concupiscentia sit causa involuntarij?

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

fit contra inclinationem voluntatis. Et ideo actus similes de objecto malo subjective sunt voluntarii, objective vero sunt involuntarii, id est, objectum illorum est contra inclinationem voluntatis.

Quod S. Th. 1. 2. *quest.* 71. *a.* 2. dicat peccatum esse contra naturam sensus est, quod sit contra naturam prout inclinamem ad bonum honestum rationi

conforme, secus contra naturam prout inclinamem ad bonum delectabile materiae conforme. Voluntatis enim adaequatum objectum non est solum bonum honestum, sed quodvis bonum naturae conformum, est enim appetitus universalis inclinans ad bonum totius suppositi, tale autem non est solum honestum, sed etiam delectabile.

ARTICULUS III.

An concupiscentia sit causâ involuntarii?

188. **N**omine concupiscentiae venit passio vehemens residens in appetitu sensitivo seu affectus materialis appetitus sensitivi. Est duplex; strictè; ac latè sumpta: strictè talis est affectus materialis appetitus sensitivi appetens bonum delectabile sensibile absens. Latè sumpta significat omnem motum distinctum à metu appetitus sensitivi, sive appetentis bona sensibilia, uti fit per amorem, gaudium, desiderium; sive refugientis mala sensibilia; ut fit per dolorem, iram, odium, avaritiam, &c. sic ira inclinât in vindictam, avaritia in lucra, luxuria in actiones turpes &c. Nomine itaque concupiscentiae hîc non intelligitur ullus actus appetitus rationalis, seu voluntatis. Sermo est de concupiscentia lata, eaque antecedente.

Ea est duplex; una antecedens, seu preveniens actum voluntatis hancque alliciens ad similem affectum spirituales eliciendum circa idem objectum, idcirco

ordine causalitatis antecedit consensum voluntatis, ut quando viso objecto appetitus sensitivus commotus invitat voluntatem ad similem affectum spirituales. Altera est consequens, quæ in appetitu sensitivo excitatur ab arbitrio voluntatis, ut si ex libera turpium imaginatione sentias motus carnales, ista sensatio delectativa carnis ordine causalitatis, sequitur consensum voluntatis deliberatèque in appetitu sensitivo excitatur, de qua ut consequens est, certum est non causare involuntarium, quia est effectus voluntarii supponens antecedenter voluntatem ex sua libertate inclinamem.

Dixi ut consequens, quia relatè ad subsequentes actus voluntatis est passio antecedens, & tunc de ea, quâ tali idem sentiendum, quod de antecedente; semel enim excitata in appetitu sensitivo potest esse causâ, ut voluntas de novo excitetur ad operandum ferventiùs, aut novè actu.

289. Concupiscentiam vehementem appetitus sensitivi, qui illam recipit, non plenè subjici potestati liberæ hominis, uti subjicitur voluntas rationalis, experientia docet: sic plures, dum recordantur medicinæ sumptæ, aut sumendæ sentiunt nauseam, licet sentiens huic reluctetur, sciâtque non esse medicinam præsentem, quam horret: è contrâ voluntas avari potest se resolvere ad alienum restituendum ex amore honestatis justitiæ, licet cupiditas divitiarum vehementissimè ad has propendeat.

Quòd concupiscentia vehemens magnam vim inferat voluntati, quotidie experimur, dum sæpe vincimur consentiendo in objectum à concupiscentia propositum reluctante, seu remordente conscientia abominante graviter simplici displicentiâ idem objectum propter ejus turpitudinem. Cujus rationem dat Haunold. *lib. 2. Theolog. Scholast. controuv. 5. num. 77.* Quod appetitus sensitivus adeò tenaciter adhæreat objecto à sensu interno, seu potentia imaginativa instar magni boni repræsentato, ut, etsi voluntas jubeat abstinere appetitum ab assensu erga tale objectum, attamen dolor, & molestia ingens excitetur à malo per imaginationem repræsentato in absentia talis objecti, licet voluntas feratur in oppositum per volitionem efficacem; sic parentes inducti spe promovendi filii in bello efficaciter proponunt eum mittere, nihilominus hic illis dum valedicit, magno afficiuntur dolore (quem Lachrymæ contestantur) ob amittendam ejus præsentiam, quam sibi instar magni boni imaginariè vehementer repræsentant, è contra malum in ejus dimissione: hinc nascitur dolor in appetitu sensitivo.

Nullus affectus est magis inimicus naturæ, quàm sit dolor: hujus apprehensio est quandoque tam vehemens, ut appareat sublata libertas eligendi id, cujus electioni est annexus dolor. Hanc libertatis diminutionem agnoscit jus civile ex indicijs legitimis subjiciens reum torturæ, non condemnans illum ob passionem in tortura factam, nisi post lapsum 24. horarum passionem confirmet, tanta enim mora sufficit, ut se possit liberare à vehementi illa doloris apprehensione, ac liberè retractare passionem, si fortè à doloris vehementia victus fictè crimen confessus est.

290. Ex recepta sententia magnum est discrimen inter ea, quæ fiunt ex metu, & quæ fiunt ex concupiscentia, dum sermo est, an fiant voluntariè. Primò operanti ex metu violento est disconveniens secundùm se consideratum id, quod agit ex metu, ut patet in projectione mercium, quæ de se est mala, & idè in sensu composito metus voluntas illi resistit per simplicem, ac inefficacem displicentiam de projectione, quia tamen hic & nunc apprehenditur ut minus malum aptum, seu utile ad evadendum majus malum, nempe naufragium, idè præeligitur efficaciter projectio remanente simplici de eadem displicentiâ. Secunda disparitas desumitur ex objecto utriusque; objectum enim concupiscentiæ est delectabile bonum, quod secundùm se est consentaneum voluntati, objectum verò timoris est malum naturâ suâ dissentaneum voluntati. Et hinc est disparitas tertia, quam dat Esparza, quòd, quæ fiunt ex metu, fiant ex assensu causante dolorem, uti patet in projectione mercium,

E e 3

cium,

cium, & ideo operari ex metu est molestum: quæ autem fiunt ex concupiscentia, non fiunt ex affectu causante dolorem, consequenter nec fiunt cum molestia.

291. Controversia circa questionem Articuli unica est, an concupiscentia sit causa secundum quid involuntarij positivi, nam quod sæpe causet involuntarium negativum, seu potius privativum, est certum, hoc enim est non voluntarium, seu privatio voluntarij, sed tale sæpe causat concupiscentia, nam voluntarium præcedit ab intrinseco cum cognitione, hanc sæpe perturbat concupiscentia impediendo cognitionem circumstantiarum, periculorum, & actionis effectus.

Prima sententia simpliciter negat cum Vasq. 1.2. D. 28. c. 4. num. 17. Secunda affirmat cum Arriag. hic D. 11. Tertia Soarez hic D. 3. S. 4. negat causare per se, seu regulariter, secus per accidens.

Resp. Postremam esse præferendam cæteris duabus. Prima pars est aperte S. Th. 1.2. q. 6. a. 7. ad 1. ibi: *quod per metum agitur, quodammodo est involuntarium, sed quod per concupiscentiam agitur nullo modo.* Ratio autem constat ex differentia objectorum metus, & concupiscentiæ allata n. 290. voluntas enim operans ex concupiscentia, suaviter, ac delectabiliter tendit in objectum, operans verò ex metu tendit in objectum secundum se molestum, sed quod delectabiliter fit à voluntate, & hæc tendit in objectum placens per se, & regulariter non est secundum quid positivè involuntarium, est verò tale dum volun-

tas tendit in objectum voluntati molestum.

Pars secunda probatur; sæpe concupiscentia impellens ad operandum suaviter, conjungitur cum divina inspiratione, & illustratione proponente malum culpæ cum remorsu conscientiæ, ac metu mali temporalis eventuri, sed sic causat involuntarium secundum quid, hoc autem se per accidens habet respectu concupiscentiæ.

Hinc constat non obstare concupiscentiæ, quod aliquando impellat executionem mediorum difficilium v. g. ad ad eundem vitæ periculum, ut re concupitâ potiat, sic mercator amore divitiarum suscipit navigationem &c. hoc enim non probat, quod concupiscentia per se, ac directè impellat, quia ex concupiscentia præcisè, ac directè sequitur delectatio, dolor verò provenit aliunde, nimirum ab admixto metu, quo timetur periculum in exequendis mediis necessariis ad finem concupiscentiæ obtinendum, sic in allato exemplo concupiscentia divitiarum pro medio utili eligit navigationem periculosa, hæc enim ut est medium utile directè concupiscitur, sed quia ei est annexum periculum, hoc timetur per adjunctum metum inefficaciter sibi displicentem in navigatione ut periculosa.

292. Ex resoluta controversia sequitur concupiscentiam antecedentem augere voluntarium, regulariter verò imminuere liberum contra Vasq. cap. 2. c. 6. Ratio primi, quia bonum, in quod tendit, vel malum, quod fugit passio, facit ut magis, seu intensius ab intellectu objectum sub ratione boni ex una parte, & minus sub ratione mali ex altera

cognoscatur; aut è contra, dum passio fugit, facit, ut intensius penetratur sub ratione mali, & minus sub ratione boni, sed ad cognitionem magis intrinsecam sequitur intensior actus voluntatis, ergo est voluntarium intensius, quod ex concupiscentia antecedente fit.

Ratio secundi, quia actus dicitur liber ab indifferentia voluntatis ad extrema contrariè, aut contradictoriè opposita, sed quo actus est magis voluntarius, eò regulariter est minor indifferentia ad extremum magis voluntarium, ergo quò actus est magis voluntarius, eò regulariter est minus liber. Minor probatur; quia tunc magis voluntas propendet ad extremum magis voluntarium, quàm ad extremum oppositum, ergo non est æqualis ad utrumque differentia, sed immutata.

Dixi *regulariter*, quia concupiscentia quandoque auget libertatem, nimirum tunc, quando intellectus proponit adeò clarè voluntati bonum honestum, bonum verò oppositum delectabile adeò tenuiter, ut vix sufficiat ad inclinandam voluntatem; hoc casu est modica libertas ad amorem honestatis, sed est ferè necessitas; si superveniat concupiscentia boni delectabilis oppositi, voluntas evadit indifferens, consequenter etiam magis libera ad amorem honestatis.

Et hinc provenit, quòd, dum passionibus sunt sedatæ, experiamur nos levissimè allici à quibusdam objectis, ut dum concitatur passio erga eadem instigans, sentiamus vehementer nos trahi ab iisdem objectis, sitque tunc major libertas erga hæc, minor verò necessitas ad amorem boni oppositi.

293. Dices concupiscentia minuit liberum, ergo etiam voluntarium. Consequentia probatur; Primò, quia consequentia minuit cognitionem hanc obscurando, & corrumpendo prudentiæ æstimationem, ut 6. Eth. 5. dicitur. Secundò, liberum est species voluntarii, quod est genus, minutà autem specie, necesse est minui genus formaliter contentum in specie. Tertio, passio est extrinseca voluntati, & intrinseca appetitui sensitivo, ergo voluntas mota à passione movetur ab extrinseco, quod est esse involuntarium secundum quid. Quarto à paritate metus violenti, minuente voluntarium. Hæc pro sententia Vasquez.

Resp. ad 1. nego consequentiam: Ad probationem distingo, concupiscentia minuit cognitionem objecti directè concupiti nego, minuit cognitionem oppositi, à quo declinat concupiscentia concedo. Dum passio concupiscentiæ in partem sui objecti trahit, intellectum occupat in illius apprehensione propter nexum, quem habet intellectus cum imaginativa, quæ tunc vehementer adhæret illi bono sensibili: quo fit, ut æqua æstimatio prudentiæ non sit, cuius est bonum à malo discernere, quod difficulter potest fieri trahente ad unam partem passione.

Ad 2. Negatur antecedens in sententia concedente, quòd actus voluntatis physicè invariatus potest transire de libero in necessarium, vel è contra, in hac enim sententia liberum non est species voluntarii, quia non est de substantia actus libertas, sed habet se ut forma accidentalis respectu voluntarii tanquam subjecti, minuto autem accidente, non debet minui subjectum, Deinde etiam concessio,

cesso, esse speciem, prout est in opinione volentium libertatem esse essentialera actibus liberis, negatur tamen diminutâ specie libertatis diminui genus sive voluntarium, nam dum minuitur libertas, augetur necessitas, quæ est altera species voluntarii in hac sententia, atqui ratio generica non minuitur, quando alterius species augetur. Ratio hujus est, quod libertas defumatur penes indifferentiam ad partem utramque, voluntarium verò ab inclinatione in unum, sed decreſcente indifferentiâ æquali ad utramque partem crescit inclinatio in unum, ergo decreſcente libertate, quæ est rarò specifica, crescit voluntarium, quod est rarò generica.

Ad 3. Negant antecedens, quotquot potentias animæ non distinguunt ab anima contra Thomistas, quia tunc omnis actus vitalis etiam materialis sustentatur partialiter ab anima, & voluntate, ergo est intrinseca voluntati. Deinde datâ etiam distinctione potentiarum, adhuc in multorum opinione actus etiam vitales materiales non solum efficiuntur, sed etiam sustentantur partialiter ab anima, quam opinionem secutus sum in anatomica.

Tertiò transeat, esse passionem adæquatè extrinsecam voluntati, nego voluntatem à passione motam moveri ab extrinseco, sed ab intrinseco meliore principio, cujus occasio est ipsa passio e. g.

concupiscentia, hæc inherens appetitui sensitivo per sympathiam movet ad vivaciùs per imaginationem representandum objectum, hæc vivacior imaginatio excitat intellectum ad clariùs proponendum objectum voluntati, hæc clarior representatio est principium intrinsecum voluntarii. Principium ergò extrinsecum movens, dum est occasio melioris principii intrinsecè moventis, non minuit voluntarium.

Ad quartum, triplex data est disparitas *num. 290.*

Contra id, quod concupiscentia minuat liberum, opponi potest, inde sequi etiam minui rationem meriti: hoc autem est durum in actibus saltem heroicæ virtutis, ut in Martyrio conjuncto cum maximo dolore: similiter is, qui vincit concupiscentiam vehementem carnalem: cum sit minùs liber in actu victorioso, sit etiam minùs merens. Resp. cum Har-nold. negando sequelam in casu, quo cum imminuta libertate actus crescit difficultas illum eliciendi, in Martyrio autem, & victoriâ contra concupiscentiam carnis crescit difficultas eliciendi actum ad martyrium, & electivum castitatis. Quando concupiscentia etiam minuit difficultatem actus, qui elicitur ex illa, tunc concedo minui etiam vim meritoriam ex capite libertatis minutæ.

**

